He 2/2026 laiksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallintovaliokunta 10.3.2026

Johtava asiantuntija Riikka Hietanen ja

Johtava asiantuntija Terhi Kauti

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Esityksen tausta ja tavoitteet

Esityksellä pannaan täytäntöön pääministeri Orpon hallitusohjelman hankintalakia koskevat kirjaukset.

Tehokkuus & säästöt

Kilpailua lisäämällä ja hankintojen suunnittelua parantamalla tavoitellaan merkittäviä kustannussäästöjä julkisissa hankinnoissa.

Sidosyksikkösääntely

Vähimmäisomistusvaatimus avaa kilpailulta suljettua palveluhankintaa markkinoille ja vahvistaa alueellista elinvoimaa.

Huoltovarmuus

Hankintayksiköille selkeä mahdollisuus sisällyttää turvallisuus- ja varautumisnäkökohdat hankintaprosessiin.

Vastuullisuus

Törkeä kirjanpitorikos ja eräät ympäristörikokset lisätään pakollisiksi poissulkemisperusteiksi. Harmaan talouden torjunta vahvistuu.

PK-yritykset

Hankintojen osakilpailuttaminen ja markkinakartoitus parantavat pienten ja keskisuurten yritysten osallistumisedellytyksiä.

Valmistelu

Laajapohjainen TEM:n asettama työryhmä 1.3.–30.11.2024;
laaja sidosryhmäkuuleminen ja lausuntokierros.

Työryhmän mietintö - saatu lausuntopalaute

- Poikkihallinnollisen työryhmän mietintö lausunnoilla 1/2025-3/2025.
- Noin 620 lausuntoa
- Lausuntoja on annettu maantieteellisesti, kokoluokan mukaan ja organisaatiotyypeittäin kattavasti
- Hallitusohjelman tavoitteita kustannussäästöistä julkisissa hankinnoissa sekä kilpailun lisäämisestä kannatettiin.
- Eriävät näkemykset liittyivät **keinoihin**, joilla tavoitteisiin voitaisiin päästä.

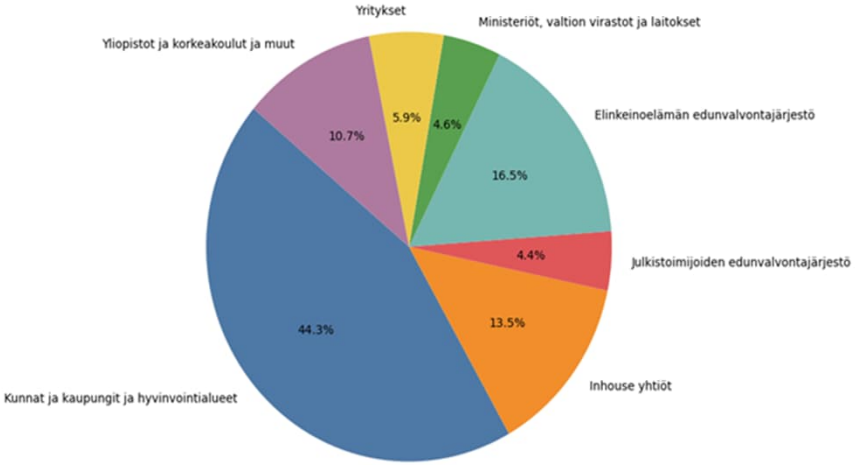

Keskeiset muutokset 1/2

Hankintojen valmistelu

- Markkinakartoitus (65 §), hankintojen jakaminen osiin ja valittaminen (75 §, 146 §), hankinnan keskeyttäminen (125 §)
- Sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskeva vaatimus 15 §

Huoltovarmuus, turvallisuus ja elintarvikehankinnat

- Hankintayksiköllä nimenomainen oikeus asettaa turvallisuus- ja varautumisehtoja sekä tarjoajalle että hankinnan kohteelle. (2 §, 71 § ja 81 §)

Keskeiset muutokset 2/2

Hankintojen vastuullisuus ja harmaan talouden torjunta (2 §, 80 §)

SOTE- palvelut (12 – luvun kumoaminen)

- Asiakkaan hoitosuhteen jatkuvuuden turvaava suorahankintamahdollisuus säilyy (100 §).

KKV:n valvonta kansalliset rakennusurakat

Hankintojen ilmoittaminen

- Jälki-ilmoittamista koskeva velvoite.
- Hankintailmoitus voidaan julkaista samanaikaisesti useammalla kielellä (kansalliset hankinnat).

Hankintojen valmistelu

Kilpailun lisääminen ja hankintojen valmistelu 1/2

Kannuste toimenpiteisiin kilpailun lisäämiseksi

65 § Markkinakartoitus

- Hankintayksiköitä kannustetaan aktiiviseen vuoropuheluun markkinoiden kanssa ennen kilpailutusta.
- Markkinakartoituksen toteutustapaa ei säännellä.
- **Velvollisuus yli 10 M€ hankinnoissa**: hankintayksikön on tehtävä markkinakartoitus tai arvioitava eri toteutusvaihtoehdot osana suunnittelua.

75 § Hankintojen jakaminen osiin

- EU-kynnysarvon ylittävät hankinnat on lähtökohtaisesti jaettava osiin.
- Poikkeaminen edellyttää yksityiskohtaisia perusteluja, päätöksestä voi valittaa markkinaoikeuteen (146 §).
- **Hyöty**: PK-yritysten mahdollisuudet osallistua tarjouskilpailuihin paranevat merkittävästi.

Kilpailun lisääminen ja hankintojen valmistelu 2/2

125 § Hankintojen keskeyttäminen

Jos EU-kynnysarvon ylittävässä avoimessa menettelyssä saadaan vain yksi hyväksyttävä tarjous, hankintamenettely on keskeytettävä ja kilpailutus järjestettävä uudelleen – ellei markkinakartoitusta ole tehty tai muuta erityisen painavaa syytä ole (esim. hankinnan innovatiivisuus).

- Markkinakartoitus, hankintojen jakaminen osiin sekä hankintamenettelyn keskeyttäminen yhden tarjouksen tilanteessa avoimessa menettelyssä ja kilpailun uusiminen nivoutuvat kokonaisuudeksi.
- Markkinakartoituksella voidaan välttää valitus siitä, että EU-hankintaa ei ole jaettu osiin, sekä velvoite keskeyttää hankinta ja järjestää uusi kilpailutus yhden tarjouksen tilanteissa.

Sidosyksikköjen 10 %:n vähimmäisomistusosuus-vaatimus

Sidosyksikkösääntely - hallitusohjelma

- ”Rajoitetaan hankintayksiköiden mahdollisuuksia kiertää hankintalakia sidosyksiköiden avulla.”
- ”Sidosyksikön omistukselle asetetaan yleisen edun huomioon ottava vähimmäisomistusprosentti 10 %”.
- ”Lainsäädäntö kirjoitetaan tavalla, joka mahdollistaa jatkossakin kuntien ja hyvinvointialueiden tehtävien järjestämisen yhtiömuodossa silloin, kun se ei vääristä kilpailua, sekä tavalla, joka turvaa huoltovarmuuden, potilasturvallisuuden, kielelliset oikeudet tai muun vastaavan painavan julkisen intressin.”

Sidosyksiköiden vähimmäisomistusosuus 10%

Ehdotettu muutos

- Sidosyksikköhankinnan edellytyksenä vähintään 10 %:n omistusosuus sidosyksikköyhtiöstä.
- Koskee ainoastaan osakeyhtiömuotoisia sidosyksiköitä.
- Muut sidosyksikköedellytykset (määräysvalta, ulosmyynti) pysyvät ennallaan.
- Vähimmäisomistusvaatimus ulottuu myös sidosyksikön tytär- ja sisaryhtiöihin.

Poikkeukset

- Vaatimus ei koske sidosyksiköitä, jotka tuottavat lakisääteistä palvelua ja joiden vuotuinen liikevaihto jää alle 1 M€.
- Jätevesihuoltolaitokset rajataan vaatimuksen ulkopuolelle (vesihuoltolaki 4 f §).
- Kunnallinen jätehuolto rajataan poikkeussäännöksellä ulkopuolelle (jätelaki II).

10 %:n soveltamisen ajankohta, yleinen

- Voimaan 1.7.2027.
- Nykyiset sopimukset on irtisanottava 30.6.2027 mennessä, jos vähimmäisomistusosuus ei täyty.
- Uusia yhden vuoden pitusia sopimuksia voidaan tehdä 30.9.2026 saakka palveluiden jatkuvuuden turvaamiseksi.

10 %:n soveltamisen ajankohta, SOTE

Pidempi siirtymäaika terveyspalveluissa:

- Erikoissairaanhoito, suunterveydenhuolto, päivystys, kuvantaminen, laboratorio, erikoiskirurgia ja niihin liittyvät ICT-järjestelmät.
- Siirtymäaika 1.10.2029 saakka.

- Ei sovelleta tukipalveluihin (siivous, ruokahuolto, yleinen IT).

10 %:n soveltamisen ajankohta: Sopimuskohtainen poikkeaminen

Sopimuksen jatkaminen 30.6.2030 saakka.

- Jos sopimuksen ennenaikaisesta päättämisestä aiheutuu kohtuuttomia seurauksia tai merkittäviä riskejä, voi sopimusta jatkaa 30.6.2030 saakka.
- Koskee erityisesti kriittisiä tietojärjestelmiä (ml. potilastietojärjestelmät) ja kyberturvallisuuskriittisiä sopimuksia – toimialasta riippumatta.
- **Ilmoitus Valtiokonttorille viimeistään 30.9.2026**.

Käänteinen sidosyksikköhankinta ja in-house sisters -hankinta

- Ehdotetun15 §:n yksityiskohtaisten perustelujen täsmentäminen. **Ei muuteta voimassa olevaa sääntelyä.**
- Hankintalain mukaan hankintalain 15 §:n 6 momentin mukaista sidosyksikköpoikkeusta ei sovelleta niihin sidosyksikköihin, joissa **on enemmän kuin yksi omistaja.**
- Siten sidosyksikön ei ole sallittua tehdä hankintoja omistajaltaan tai sisar-sidosyksiköltä, jos sidosyksiköllä on enemmän kuin yksi omistaja.
- Tausta EU –hankintadirektiivissä 2014/24/EU, 12 art. rajoittaa poikkeuksen yhden omistajan sidosyksiköihin.
    - Myös oikeuskirjallisuus ja VTV:n raportointi.

Muut ehdotetut muutokset

Huoltovarmuus ja turvallisuus

- Tavoite: hankintayksiköille lisää selkänojaa huomioida turvallisuuteen ja huoltovarmuuteen liittyvät tarpeet julkisissa hankinnoissa.
- **2 §, 71 § ja 81 § – uudet muutokset:**
- Hankintayksiköllä nimenomainen oikeus asettaa turvallisuus- ja varautumisehtoja sekä tarjoajalle että hankinnan kohteelle.
- Mahdollistaa kolmansista maista peräisin olevien, turvallisuusuhkia sisältävien tarjousten poissulkemisen.
- Elintarvikehankinnoissa: eläinten hyvinvointi, kestävä tuotanto, paikallisuus, logistiikkaketjujen häiriönsietokyky.
- Toteuttavat hallitusohjelman kirjauksia huoltovarmuudesta ja elintarvikeketjun toimivuudesta.

SOTE-palvelut

- Hankintalain 12 luvun kumoaminen.
- Tarvittaessa hankintalain soveltamisalaan kuuluvat sote-palvelut kilpailutetaan hankintalain 11 luvun säännösten mukaisesti.
- Asiakkaan hoitosuhteen jatkuvuuden turvaava suorahankintamahdollisuus säilyy (100 §).
- Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 3 luvun mukainen säätely palveluille asetettavista laatuvaatimuksista kattaa paljon hankintalakia yksityiskohtaisemmin ja laajemmin hyvinvointialueiden ostamia sosiaali- ja terveyspalveluja ja niiden tuottajia koskevia vaatimuksia.

Hankintojen ilmoittaminen

Jälki-ilmoittamisvelvoite

- Jälki-ilmoitusvelvoitetta suorahankinnoista selkeytetään.

Kansallisten hankintojen ilmoittaminen

- Hankintailmoitus voidaan julkaista samanaikaisesti useammalla kielellä (esim. suomi + ruotsi tai englanti).
- Ilmoitus voidaan julkaista myös yksinomaan esim. englanniksi.
- Jälki-ilmoittamisvelvollisuus myös kansalliset kynnysarvot ylittäviä hankintoja.

Taloudelliset vaikutukset

~12 000

hankintaa/vuosi

mediaani: 3 tarjousta/hankinta

12–65 M€

säästöpotentiaali/v.

hankintojen valmistelumuutokset

37–74 M€

säästöpotentiaali/v.

sidosyksikkömuutos (2v siirtymän jälkeen)

Muutoskustannukset ja riskit

Uudelleenkilpailutukset

Arvioidut lisäkustannukset hankintayksiköille: n. 2–4 M€/v

Pakollinen markkinakartoitus

Arvioidut lisäkustannukset: n. 0,5–3 M€/v

Sidosyksikkömuutos

Kertaluonteiset muutoskustannukset: n. 410 M€

⚠ Epävarmuustekijä – sidosyksikkömuutos:

Takaisinmaksuaika 8–14 vuotta. Jos sidosyksiköiden liiketoimintaa ei vapaudu markkinoille odotetulla tavalla – esim. jos muodostetaan vain pienempiä sidosyksiköitä – vaikutus julkiseen talouteen voi jäädä pysyvästi negatiiviseksi.

Kiitos!

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet